

Определены наработки украинских фольклористов XIX века в фиксации и интерпретации пищевых табу украинцев.

Ключевые слова: будничная пища, исследования фольклора, писанка, пищевое табу, праздничные блюда, режим питания, ритуальная трапеза, традиционное питание, украинская кухня, фольклор XIX века, фольклористика, христианские пищевые запреты.

Summary. Korzhyk A. Ukrainian food studies in 19th century. The article by covers the issue of traditional Ukrainian food studies. The author underlines main streams of investigation in that period. In the article food is regarded as part of everyday practices and sacral rites and rituals. The author put emphasis on main methods and ideas of 19th century investigation, including works of M. Markiewicz, P. Chubinskij V. Hnatiuk, F. Wovk, J. Franko, M. Hrushevskij and others. Tradition food is taken as a part of everyday life and as part of religious rites and rituals. Attention is given to the investigation of synchrony and diachrony of the development of the investigation.

Key words: folklore, holiday meal, diet, easter egg, everyday dishes, folklore studies, food studies, food taboos, rite food, taboo, traditional food, ukrainian folklore, Ukrainian food.

Інна НІКОЛЬЧУК

ФОЛЬКЛОР КИЇВЩИНИ В ПУБЛІКАЦІЯХ ХІХ-ХХ СТ.

Робота містить інформацію про статті, монографії та збірники наукових матеріалів, пов'язаних із фольклором, що побутував на території Київщини. Тут представлені короткі відомості та характеристики деяких праць. У роботі висвітлене питання збиральницької діяльності фольклористів, розкриті поняття фольклорних жанрів та їх походження. Також розкриті поняття звичаєвого права та історія цього питання. Фольклор був і залишається плідним джерелом збагачення сучасної культури і водночас скарбницею пізнавально-історичної інформації. Давній фольклор є свідченням про минуле народу та створення суспільством такого поняття як "звичаєве право". Початок української фольклористики поклали збірки пісень, видані в 1827 і 1834 роках М. О. Максимовичем, першим ректором Київського університету. Ганна Барвінок і Марко Вовчок, М. П. Драгоманов і Г. А. Залюбовський, Пантелеймон Куліш і Олекса Стороженко, Павло Чубинський і Леся Українка, І. Я. Рудченко і А. Ю. Кримський – це найвідоміші із збирачів фольклору ХІХ ст.

Ключові слова: науковий доробок, монографія, звичаєве право, фольклористика, фольклорні жанри.

Постановка проблеми. Дослідити фольклорний матеріал, зібраний та інтерпретований протягом двох століть.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У статті "Фольклор Київщини в світлі праці Михайла Грушевського "Історія України – Руси" приділено увагу питанню зародження Києва та Київщини, які черпають свій початок з держави – Київської Русі. Еволюція цієї могутньої політичної і культурної держави пройшла багато століть. Деталі складного процесу розвитку проаналізував вчений, історик, політичний та громадський діяч Михайло Грушевський.

Мета статті. Розкрити роль та сутність зібраного і написаного дослідниками XIX і XX ст. На основі таких доробків твориться сучасна фольклористична наука. Дослідити праці, пов'язані з фольклором Київщини. Простежити періодику публікацій та розкрити їхню цінність.

Виклад основного матеріалу. З тих пір як зародилося суспільство виник і фольклор. Тексти фольклорних жанрів почали побутовувати в період існування племен, деякі з них переродилися, еволюціонували, а деякі зникли взагалі. Науковці намагалися зібрати давній фольклор та інтерпретувати його. Аби зберегти тексти, їх по можливості упорядковували в збірники. Так, наприклад, Михайло Москаленко упорядкував "Золотослов: Поетичний космос Давньої Русі", до якого увійшли найдавніші за походженням тексти народної поезії росіян, українців та білорусів. Тут широко представлені фольклорні мотиви праслов'янського та давньоруського походження, в яких втілені поетичні погляди давніх слов'ян на природний космос. М. Котляр за допомогою народних переказів відтворив історію Києва в літописах XI – XVII ст. У 1981 році О. Н. Нечаєва упорядкувала билини "Русские эпические песни-сказания Киевского периода". Починаючи з 1900р., активно починають публікувати збірки фольклорних жанрів Київщини. 1917р. з друкарні "Союзу визволення України" виходить збірка пісень "Наша пісня" у Німеччині, 1923 р. видавниче товариство "Друкар" видає "Збірник найкращих українських пісень". З 1926 – 1929 упорядковується та видається збірник пісень "Золоті ключі". Ця збірка була поділена на розділи за тематичною класифікацією. У 1929 р. було опубліковано пісні, гуморески, прислів'я Білоцерківщини, 1930 р. у збірнику історично-філологічного відділу ВУАН вийшла в світ праця А. Кримського "Звенигородщина, Шевченкова батьківщина з погляду етнографічного та діалектологічного з географічною мапою" – побутово-фольклорні записи; 1958 р. Ю. Таранченко записав та упорядкував "Народні пісні Київщини". У 1958 р. журнал "Народна творчість та Етнографія" випускає "Нові записи. Варіанти пісень Київщини", у 1956р. виходить збірник

"Поетична та пісенна народна творчість Київщини"[1,623]. 1987 р. виходить праця "Календарно-обрядові пісні" з примітками О. Чебанюк. У журналі "Народна творчість та етнографія" друкуються "Родинно - побутові пісні" П. Будівського; О. Хмилевський упорядкував тексти пісень на соціально – побутову тематику "Українські народні пісні: Пісні суспільно - побутові". Г. А. Нудьга у 1969 р. упорядковує "Баладні пісні" із вступною статтею "Народні балади України", ця збірка містить балади з фантастичними мотивами, соціально-побутові та історичні балади. Казкова та неказкова проза теж не залишаються осторонь. У 1919 р. видається збірка "Наші казки. – Київ – Ляйпціг", а у 1921 р. "Перша в'язочка бубличків: Збірник казок про тварин", упорядником якої є В. Чередниченко. 1990 р. В. А. Чабаненко упорядкував збірник "Савур – могила: Легенди та перекази Нижньої Наддніпрянищини".

На початку ХІХ ст. науковці та аматори-збирачі, перебуваючи в сільських місцевостях, вже активно збирали та фіксували почуті історії, тексти різних жанрів фольклору. Пізніше ці надбання будуть упорядковані в окремі збірники, але значна частина таких текстів втрачена або зникла без вісти у зв'язку з різними політичними ситуаціями на теренах України. В кінці ХІХ – на початку ХХ ст. монографічне збирання фольклору набуває дедалі більшого поширення. 1982р. – І. Березовський друкує "Овіяний легендами, оспіваний у піснях (м. Київ)" того ж року виходить праця О.Дея "Київ у народній поетичній творчості" у журналі "Народна творчість та етнографія" та "Аматори – усе про Київ" – репертуарний збірник В.В.Дядчук. О.С.Заєць друкує статтю "Студентський фольклорно-етнографічний ансамбль" у 1982 р. , В. Клиш "Музичне життя Києва кінця ХІХ – початку ХХ ст.", Л. Скрипник "Київ у народнопоетичній творчості", М.Слободяник "У Київських фольклористів", З. Франко "Слово Київ у народних піснях", В. Халецький "Про роботу Київського міського будинку народної творчості по збиранню фольклору" – це праці, які дали початок розвитку науки, яка вивчає побут та життя українського народу[1,173]. Діяльність окремих співаків та оповідачів сіл і районів збирають і досліджують не тільки окремі фольклористи, а й наукові товариства. Основними осередками збирання і вивчення фольклору у 20-х роках ХХ ст. на Україні стали Етнографічна комісія, Кабінет музичної етнографії, Кафедра української словесності, Культурно-історична комісія, Комісія історичної пісенності при Всеукраїнській Академії наук та інші. З перших років створення Української Народної Республіки розгорнулася велика організаційна робота по збиранню фольклорного та етнографічного матеріалу із залученням громадськості, було створено широко

розгалужену по всій республіці кореспондентську мережу. Основним осередком такої роботи стала Всеукраїнська академія наук. Поряд з експедиційним методом збирання фольклору, який з кожним роком все міцніше входив у традицію, набувало поширення і стаціонарне збирання фольклору, яке стало визначальним у нагромадженні фольклорних багатств і в наступні десятиріччя. Численні програми, а також порадики Етнографічної комісії спрямовували на комплексне його збирання у зв'язку з історією, побутом кожного населеного пункту, серед яких і опинився Київський регіон. Систематичні експедиції працівників ВУАН, зв'язки дослідників із творцями фольклору, спостереження живого фольклорного процесу, використання багатющих матеріалів кореспондентської мережі – все це створило основу планового комплексного дослідження всіх видів і жанрів народнопоетичної творчості. Наприкінці 20-х років в межах Етнографічної комісії ВУАН був навіть створений Кабінет монографічного дослідження села, який мав на меті вивчати соціально-економічні й культурні процеси сільського життя.

Історія питання та дослідження звичаєвого права характеризує загальні засади звичаєвого права, які побутували серед життя українців. Проаналізуємо історію цього поняття.

Основу звичаєвого права українців склали правові традиції та звичаї часів "Руської Правди". Пізніше вони простежуються в українських актових джерелах, правних пам'ятках – Литовському статуті (1529, 1566, 1588 рр.), "Правах, за якими судиться малоросійський народ" (40-ві роки XVIII ст.). Вже у XVIII ст. з розвитком наукових експедицій у віддалені райони Російської імперії почалося вивчення місцевих юридичних звичаїв як невід'ємної частини народного побуту. Зокрема, значну увагу їм приділяли в подорожніх записках відомі мандрівники, члени Петербурзької Академії наук С. Гмеліна та І.Лепехіна. "Одним з перших дослідників українських шлюбних звичаїв став юрист і мандрівник П. І. Сумароков. А в 1842 р. з'явилася цілком фахова праця В. Тарновського "Юридический быт Малороссии". Ще до селянської реформи 1861р. в царській Росії спадкування на селі керувалися місцевими звичаями. Україна тоді була поділена на дев'ять губерній: "Польську Україну" (Київська, Подільська і Волинська губернії), "Малоросію" (Полтавська і Чернігівська губернії), "Російську Україну" (Харківська губернія) і "Новоросійський край" (Катеринославська, Херсонська і Таврійська губернії). У 1861р. у Києві і Чернігові було опубліковано дві статті про значення народних звичаїв, приказок, казок і пісень для криміналіста, автором яких, ймовірно, був П. Чубинський. А 1862 р. побачила світ одна з перших програм збирання

матеріалів звичаєвого цивільного права, складена професором Казанського університету П. Муловим. Наступного року свою програму для збирання звичаєвого права "південноруського народу" опублікував П. Чубинський. Відтоді щороку з'являлися нові публікації і нові програми для збирання звичаєвого права. А влітку 1872 р. на основі імператорського наказу спеціальна комісія на чолі з сенатором М. Любошинським обстежила діяльність волосних судів у 15 губерніях, у тодішніх Харківській, Полтавській, Київській і Катеринославській, і видала у 1873-1874 рр. 6 томів надзвичайно цікавих матеріалів, зібраних комісією. Російських і українських вчених до вивчення проблем звичаєвого права спонукали відповідні процеси, які відбувалися в юридичній і етнографічній науці у другій половині XIX ст. В класичному бібліографічному покажчику Є. Якушкіна лише за період 1876-1889 рр. враховано понад 3500 книг і статей, присвячених звичаєвому праву. Всього ж з проблем українського (малоросійського, західноруського) звичаєвого права лише у перших двох випусках бібліографічного покажчика Є. Якушкіна, за підрахунками, вказано понад 400 праць. За своєю тематикою це переважно дослідження, присвячені козацьким правовим звичаям, практиці копних та інших селянських судів, питанням сімейно-шлюбних, земельних і спадкових відносин в українській громаді тощо.

Український народний епос у сучасній фольклористиці умовно поділяється на дві великі групи – прозу казкову та неказкову. Основним принципом такого поділу є функціональність жанрів: у першій групі (до неї належать казки, небилиці, анекдоти, притчі) домінує естетична функція, у другій (легенди, перекази, народні оповідання) головна функція – інформативна. Такий принцип класифікації відстоюють В. Пропп, К. Чистов, І. Березовський та ін.

Розглянемо структуру казки її класифікацію та дослідників. Казка – один із найпопулярніших видів усної народної словесності. Казкову прозу дослідники класифікували за жанровою тематикою – казки міфічні, героїчні, пастуші, зооморфні, антропоморфні та інші. Зібрані І. Рудченком у другій половині XIX ст. записи українських народних казок, які він планував видати щонайменше у п'яти книгах, досі не видані. У другій половині XIX ст. в Україні поруч з І. Рудченком над вивченням скарбів української словесності інтенсивно працювали Володимир Антонович, Михайло Драгоманов. У передмові до збірника "Малорусские народные предания и рассказы" (Київ, 1876) М. Драгоманов запропонував досконалішу на той час класифікацію творів фольклору, його доповнив Павло Чубинський, який у другому

томі "Трудов этнографическо – статистической экспедиции в Западно-Русский край" помістив велику добірку нових записів творів фольклорної прози.

Народні легенди, перекази, оповідання, бувальщини відзначаються плинністю, рухомістю текстів, сталий мотив передається у вільній формі (імпровізується), зберігається лише основна інформація, а додаткова відбирається чи додається оповідачем суб'єктивно, виходячи з його життєвого досвіду, віку, аудиторії слухачів і т. п. Перші записи народної неказкової прози знаходимо вже у літописах, зокрема в Руському літописі – оповідях про апостола Андрія, обрив, Кия, Щека, Хорива та їх сестру Либідь, смерть вішого Олега, убивство князя Ігоря і помсту княгині Ольги. Літописці постійно фіксували легенди та перекази про значні історичні події, видатних державних діячів. У 90-х роках XVI ст. зафіксовані українські перекази у подорожніх нотатках австрійського посла Еріха Лясоти. Він у Києві записав оповідання про чарівне дзеркало у Київській Софії, яке начебто допомогло княгині дізнатися про подружню зраду чоловіка, та про богатиря Чобітка, який чоботом перебив своїх ворогів. Пізніше записи легенд і переказів подані у проповідницькій літературі XVII-XVIII ст. Так, у збірнику "Небо новое" І. Галатовського відтворені перекази про бурю на Чорному морі 1629 р. і татарського хана Буняка. Особливе зацікавлення фольклористів цим жанром виявляється з початку XIX ст. Серед дослідників неказкової прози – М. Костомаров ("Предания первоначальной русской летописи в соображениях с русскими народными преданиями в песнях, сказках и обычаях", 1871 р.; "Малорусские народные предания и рассказы", 1877 р.); В. Милорадович ("Заметки о малорусской демонологии", 1899 р.; "Малорусские народные поверья и рассказы о Пятнице", 1902 р.); А. Свидницький ("Остатки от времён доисторических (Народные предания)"); А. Онищук ("Матеріали до гуцульської демонології"). Зацікавлення цим жанром помітні у наукових дослідженнях М. Драгоманова ("Малорусские народные предания и рассказы", 1876 р.), П. Куліша, П. Іванова, П. Єфименка, Ю. Олтаржевського, П. Чубинського, М. Сумцова, Б. Грінченка, Ю. Яворського, Я. Новицького, Д. Яворницького та ін. Народній прозі присвячена друга частина праці І. Нечуя-Левицького "Світгляд українського народу" (1876 р.). Особливо цінні матеріали містять збірники "Галицько-руські народні легенди", які зібрав Володимир Гнатюк" Т. 1 ("Етнографічний збірник", Т. 12-13, Львів, 1902-1903) та "Народні оповідання про опришків" ("Етнографічний збірник", Т. 16, Львів, 1910). Неодноразово звертаючись до народної прози, В. Гнатюк вперше

зосередив увагу на народних оповіданнях, зокрема в праці "Словацький опришок Яношік в народній поезії", де докладно зіставляв історичні факти та художні мотиви легенд і переказів про Кармелюка, Довбуша, Яношіка. Йому також належать дослідження бувальщин та демонології ("Останки передхристиянського релігійного світогляду наших предків", тритомне видання "Знадоба до української демонології"). Багаті матеріали поміщені у п'ятому томі В. Шухевича "Гуцульщина". Цій же темі присвячене ґрунтовне дослідження Г. Булашева "Український народ у своїх легендах, релігійних поглядах та віруваннях" [1, 17].

Народна проза привертала увагу І. Франка. У 1896-1910 рр. він опублікував п'ятитомне видання "Апокрифи і легенди з українських рукописів". Йому належать статті "Як творять слов'янську міфологію", "Людві вірування на Підгір'ю" (Львів, 1898), дослідження особливостей робітничого фольклору. З-поміж інших дослідників кінця ХІХ – початку ХХ ст. вирізнялися М. Грушевський (5-6 томи "Історії української літератури"); Ф. Колесса ("Людві вірування на Підгір'ї в с. Ходовичі Стрийського повіту", Львів, 1898), Д. Щербаківський ("Сторінка з української демонології", Київ, 1924), В. Дашкевич ("До питання про залежних тварин в уявленнях українського народу (з поля вивчення народного світогляду)", Харків, 1927) та ін. Серед фольклористів радянського періоду помітне місце займають праці В. І. Тищенка, Г. С. Сухобрус, В. Г. Бойка. Особливої уваги заслуговують монографії М. С. Грицяя "Давня українська проза", (К., 1975), О. Дея "Легенди та перекази" (К.: Наук, думка, 1985), В. Давидюка "Українська міфологічна легенда" (Львів, 1992), В. Сокола "Народні легенди та перекази українців Карпат" (К.: Наук, думка, 1995) [1, 674]. Пильним дослідником жанру народних оповідань є С. Мишанич.

До обрядової лірики належать календарні та родинно-обрядові пісні. Цю лірику плануємо проаналізувати у друкованих та рукописних джерелах, порівняємо з текстами, які існують на території сучасної Київщини та спробуємо віднайти низку елементів звичаєвого права. Опираючись на класифікацію деяких дослідників цього жанру спробуємо розробити перелік жанрів, які побутують на Київській землі. Календарно-обрядова пісенність є одним із найглибших шарів української народної поезії; витоки її сягають праслов'янської та спільнослов'янської доби. Починаючи з ХІХ ст., таку лірику почали активно досліджувати: О. Дей "Українські народні пісні: Календарно-обрядова лірика" упорядник 1963 р., В. С. Бобкова "Календарна обрядова поезія" 1958 р., Бондаренко Г. Б. "Зображення людини праці у величальній обрядовій поезії" 1982 р., Дубравін В. В. "Дослідження

методики народних пісень" 1974 р. та інші [1,190]. Також існує ряд збірників текстів календарно-обрядової лірики, які зібрані та упорядковані науковцями ще на початку XIX ст. Що ж стосується дослідження родинно-обрядової лірики, то тут теж дослідження не відставало у своєму розвитку. Так, упорядник Г.К. Сидоренко видала збірник "Українські народні пісні: Родинно-побутова лірика" із двох книг. До першої увійшли пісні про кохання, до другої – пісні про родинне життя; П.А. Будинський 1973р. опублікував свою дисертацію на тему "Украинские семейно-бытовые внеобрядовые песни" та видав статтю "Родинно-побутові пісні" та ін. Родинно-побутову лірику можна класифікувати за тематичною характеристикою, тому кожна тематична одиниця була досліджена науковцями.

У фольклористиці виділяють такі жанрові ознаки балади: зачин – звертання до персонажа, раптове повідомлення про незвичайні пригоди, драматичні колізії, трагічні випадки, що справляють сильне емоційне враження на читача. Ліричний елемент подається у поєднанні з епічним. Ґрунтовно досліджував балади І.Франко ("Жіноча неволя в руських піснях народних", 1883), наукові розвідки цьому жанру усної народної творчості присвятили О.Потебня, Ф.Колесса, К.Квітка та ін. Національні сюжети, символи й образи балад знайшли відображення у творчості Т.Г.Шевченка ("Тополя", "Причинна", "Утоплена", "Катерина" тощо). Широко використовували баладну традицію поети початку XX ст. (П. Карманський "Українська балада", М.Вороний "Бондарівна", В.Еллан "Балада про любов" тощо). Найповніше видання "Балади" у серії "Народна творчість" було здійснено у 1987 році. Фольклорист О. Дей опублікував "Каталог українських народних балад"[1,623].

Соціально-побутові пісні – це великий масив епічних народно-пісенних творів про економічні та політичні умови життя різних соціальних груп населення, про їхню історичну роль у становленні та розвитку українського суспільства, у формуванні національних норм етики й моралі. За тематичними і жанровими ознаками соціально-побутову фольклористику розділяють на такі цикли пісень: козацькі, гайдамацькі, рекрутські, солдатські, бурлацькі, заробітчанські, чумацькі, кріпацькі, наймитські, родинні, сирітські та інші [4,115]. Українські фольклорні жанри цього типу активно досліджувався ще з XIX ст., значний внесок у розвиток фольклористики зробили свого часу такі вчені як П. Будівський, О. Дей, М. Дмитренко, Л. Єфремова, М. Максимович, С. Мишанич, О. Потебня, М. Русин, І. Франко та ін. При аналізі народної лірики науковцями завжди зверталася увага на красу і велич жіночих та дівочих образів у народній ліриці.

Висновки. На території Київщини побутувала велика кількість фольклорних жанрів. Аби зрозуміти їхню природу і суть, дослідники намагалися зафіксувати історію побутування жанрів на цій території, порівнювали їх, з'ясовували їхню поетику. Багато хто з науковців упорядковував зібрані матеріали і видавав їх, щоб зберегти цікаві варіанти. Так протягом двох століть зібралася велика кількість таких праць. Такі праці є об'єктом дослідження цієї статті.

Аннотация: Никольчук И. Фольклор Киевщины в публикациях XIX-XX ст. Работа содержит информацию о статьях, монографиях и сборниках научных материалов, связанных с фольклором, который существовал на территории Киевщины. Здесь представлены краткие сведения и характеристики некоторых работ. В работе раскрыт вопрос собирательской деятельности фольклористов, раскрыто понятие фольклорных жанров и их происхождение. Также раскрыто понятие права и история данного вопроса. Фольклор был и остается плодотворным источником обогащения современной культуры и одновременно казной познавательной-исторической информации. Древний фольклор свидетельствует о прошлом народа и создание обществом такого понятия как "обычное право". Начало украинской фольклористике положили сборники песен, выданные в 1827 и 1834 годах М. А. Максимовичем, первым ректором Киевского университета. Анна Барвинок и Марко Вовчок, М. П. Драгоманов и Г. А. Залюбовский, Пантелеймон Кулиш и Олекса Стороженко, Павел Чубинский и Леся Украинка, И. Я. Рудченко и А. Е. Крымский – это самые известные из собирателей фольклора XIX в.

Ключевые слова: научный потенциал, монография, обычное право, фольклористика, фольклорные жанры.

Summary: Nikolchuk I. Folklore Kyiv region in publications XIX-XX c. The paper contains information on the collections, articles, revision and monografyiah scientific materials related to the folklore that existed on the territory of the Kiev region. Here are brief details and characteristics of some works. The paper discloses a question of collecting activity folklorists, reveals the concept of folklore genres and their origin. Also disclosed the concept of customary law and the history of this issue. Folklore has been and remains a fruitful source of enrichment of modern culture and at the same time the Treasury cognitive-historical information. Ancient folklore suggests past people and the creation of a society such thing as "common law". Start of Ukrainian folklore put song books issued in 1827 and 1834 respectively MA Maksimovicha first rector of the University of Kiev. Anna and Marco Vovchok Periwinkle, MP Drahomanov and GA Zalyubovskii, Panteleimon Kulish and Olexa Storojenko Paul Chubinskii and Lesya Ukrainian, IY Rudchenko and AE Crimea – is known of the Same folklore collectors of the XIX century .

Keywords: scientific potential, monograph, customary law, folklore, folkgenres.

Одержано редакцією – 23.10.2014. Прийнято до публікації – 15.12.2014.

Список використаної літератури

1. Бібліографія українського народознавства Т. 1 Фольклористика Книга I/ зібрав і упоряд. Морозов М. – Львів: Інститут народознавства НАН України, 1999.
2. Енциклопедія історії України: У 10 т. Ка-Ком. Київ: Наукова думка, 2007.
3. Енциклопедія українознавства: У 6 т. – Л., 1996. – Т. 3.
4. Кононенко П. П. Українознавство. – К., 1996
5. Крип'якевич І. П. Історія української культури. – К., 1993.

УДК 130.2

Ольга БЛОКІНЬ

СИГНАТУРА САКРАЛЬНОСТІ ТАРАСОВОЇ ГОРИ В ЗАПИСАХ ФОЛЬКЛОРИСТА СТЕПАНА НЕХОРОШЕВА

Стаття є спробою окреслити комплекс характеристик (сигнатуру) сакральності у фольклорних записах Степана Нехорошева про Тарасову гору, що постала у свідомості кількох поколінь українців як національна святиня. У матеріалах, переданих дослідником до наукового архіву Шевченківського національного заповідника, відтворено атмосферу світосприймання, притаманну священним для народу місцям, через вияви народних вірувань, ритуалів, традицій, творення символічних структур, що відображають особливості формування емоційно-ціннісного ореолу місця поховання Тараса Шевченка.

Ключові слова: сигнатура, національна картина світу, ціннісні пріоритети, символи, лінгвокультурний простір.

Постановка проблеми. Класичний вислів із листа Михайла Максимовича до Тараса Шевченка про те, що поет на правому березі Дніпра став особою міфічною, про яку складають "баснословія і легенди" [1, 372], цілком надається для проекції на відображення народом рис сакральності Тарасової гори у фольклорних матеріалах, зафіксованих черкаським краєзнавцем Степаном Нехорошевим (1897-1988). Для них теж характерні такі ключові ознаки міфу, як екзистенційність, екологізм, інтуїтивно-логічний, образний спосіб пізнання, настанова на диво, символізм [2, 42], що притаманні рецепції священних місць. А "добрий міф – це не лише звеличення минулого, а й психологічно точне бачення майбутнього. Це опоетизоване бажання,